

Plenum

Tisdag 18.6.2024 kl. 14.00—19.24

12. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av utlänningslagen och 13 § i lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd och om identifiering av och hjälp till offer för människohandel

Regeringens proposition RP 30/2024 rd

Utskottets betänkande FvUB 10/2024 rd

Andra behandlingen

Förste vice talman Paula Risikko: Ärende 12 på dagordningen presenteras för andra behandling. Innehållet har godkänts i första behandlingen och lagförslagen kan nu antas eller förkastas. — Debatt, ledamot Meriluoto.

Debatt

18.56 **Laura Meriluoto vas:** Arvoisa puhemies! Näillä esitetyillä muutoksilla otettaisiin käyttöön EU:n turvapaikkamenettelydirektiivin mahdollistama rajamenettely, jota ei ole aiemmin sisällytetty ulkomaalaislakiin. Rajamenettely on nopea turvapaikkamenettely, jossa tietyt kansainvälistä suojelua koskevat hakemukset tutkittaisiin ilman hakijan päästämistä oikeudellisesti maahan mutta hänen silti ollessa Suomen lainkäyttövallan piirissä. Hakijat sijoitettaisiin menettelyn ajaksi vastaanottokeskuksiin, joiden alueella pysyminen varmistettaisiin estein. Viranomaisen tulisi käsitellä hakemus neljässä viikossa, joten turvapaikkapuhutteluun voitaisiin käyttää myös videoyhteyttä. Lisäksi nopeutetun turvapaikkamenettelyn käyttötilanteita lisättäisiin.

Maahanmuuttovirasto ei ole viime vuosinakaan kyennyt pysymään niin sanotussa normaalimenettelyssä kuuden kuukauden käsittelyaikatavoitteessa, vaikka hakemusmäärät ovat olleet varsin alhaisia. Tämä nostaa esiin perustellun huolen siitä, miten pitkiksi normaalimenettelyn käsittelyajat tulevat jatkossa venymään, kun resurssit painotetaan perusteettomaksi arvioitujen hakemusten käsittelyyn. Samaan aikaan täällä käsitellään vastaanottorahan pienentämistä sellaiselle tasolle, jolla todennäköisesti ei pysty enää turvaamaan täysipainoisen ravinnon saantiakaan. Tuota esitystä perustellaan sillä, että turvapaikkaprosessissa ollaan vain lyhyen aikaa. Tämä onkin surullinen esimerkki siitä, missä hallituksen maahanmuuttoaesitysten yhteisvaikutusarvioinnin puuttuminen on niin kriittistä.

Arvoisa puhemies! Jokaisella on oikeus hakea turvapaikkaa, ja jokaisen turvapaikkaperusteet tulisi tutkia yksilöllisesti ja perusteellisesti. Turvapaikkamenettelyn laatu- ja palautuskiellon loukkaamattomuus on varmistettava. Rajamenettelyyn liittyy vakavia riskejä oikeusturvan, vapaudenmenetyksen ja haavoittuvan aseman tunnistamisen osalta. Vaikka rajamenettely on tarkoitettu perusteettomien hakemusten käsittelyyn, oikeusturvaheikenyksistä ja hätiköinnistä kärsivät eniten haavoittuvassa asemassa olevat hakijat. Esimerkiksi vuoden 2015 poikkeustilanteen jälkeen epäonnistuttiin tuhansien haavoittuvassa ase-

Punkt i protokollet PR 67/2024 rd

massa olevien tunnistamisessa, kun käsittelyn nopeus nostettiin laatua tärkeämmäksi kriteeriksi. Etäkuulemiset, eli se, ettei päätöksentekijä missään vaiheessa kohtaa hakijaa, lisäävät edelleen riskiä siihen, ettei haavoittuvassa asemassa olevia hakijoita tunnisteta.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto katsoo, että ilman tarvittavia rajoituksia ja käyttöönoton kynnystä meidän ei ole mahdollista hyväksyä esitettyä lakia. Lapset ja erityisesti yksin tulleet alaikäiset olisi tullut rajata esityksen ulkopuolelle. Rajamenettelylle olisi tullut säätää käyttöönottokynnys viime kaudella annetun esityksen tapaan, ja säilöönottoon tehtävät laajennukset olisi pitänyt jättää tekemättä. Oikeusturva ja todelliset mahdollisuudet hakea oikeusapua olisi täytynyt turvata.

Mutta koska näiden esitystemme osalta eduskunnan enemmistö ei päätenyt muokkaaamaan tätä lakia, niin esitän, että lakiehdotukset hylätään.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu.

19.00 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! En valitettavasti päässyt edelliseen käsittelyyn käyttämään puheenvuoroa, mutta hieman on sellainen kutina, että tokkopa sillä puheenvuorolla olisi näitä meidän tekemiämme muutosesityksiä siitä huolimatta saatu läpi. Kertaan nyt tässä, mitä puutteita tähän rajamenettelyesitykseen sisältyy.

Hallituksen esitys ulkomaalaislain muutoksista sisältää EU:n menettelydirektiivin mahdollistaman rajamenettelyn käyttöönoton sekä nopeutetun turvapaikkamenettelyn käyttöalan merkittävän laajentamisen. Rajamenettelyn ei tulisi olla aina käytössä oleva menettely, vaan sen käyttöönotosta tulisi voida päättää erikseen poikkeuksellisissa tilanteissa. Tämä käyttöönottokynnys ja käsittely tästä nyt puuttuvat.

Esityksellä on merkittäviä vaikutuksia useisiin perus- ja ihmisoikeuksiin, kuten oikeusturvaan, liikkumisvapauteen, henkilökohtaiseen vapauteen ja yhdenvertaisuuteen. Juuri rajamenettelyn nopeus aiheuttaa riskejä hakijan oikeusturvalle ja vaikeuttaa tarvittavan oikeudellisen avun saantia. Hyvin nopeassa menettelyssä turvapaikkaperusteiden tai toissijaisen suojelun perusteiden yksilöllinen ja luotettava arvioiminen on vielä huomattavasti tavallista turvapaikkamenettelyä haastavampaa. Lyhyessä ajassa ja hakijan ollessa liikkumisrajoituksen kohteena valtion rajalla tai sen lähellä sijaitsevassa vastaanottokeskuksessa on turvapaikkamenettelyssä tarvittavan oikeudellisen avun saaminen haastavaa. Resurssia tähän pitäisi lisätä ja vahvistaa. Tällaista esitystä olisimme voineet hallitukselta odottaa.

Näen rajamenettelyn käytön yksin tulleisiin alaikäisiin erityisen ongelmallisena lapsen oikeuksien kannalta. Ilman huoltajaa saapuneet alaikäiset turvapaikanhakijat tulisi rajata rajamenettelyn ulkopuolelle. Kaikessa ulkomaalaislain mukaisessa päätöksenteossa olisi ulkomaalaislain 6 §:n ja lapsen oikeuksia koskevan sopimuksen mukaisesti ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Esityksessä myös ehdotetaan, että vastaanottokeskuksen alueella pysymistä varmistetaan esteillä, kuten aidoilla ja porteilla. Tämä liikkumisvapauden rajoitus on erittäin lähellä vapauden menetystä, ja näemme sen suhteettomana toimenpiteenä etenkin ottaen huomioon, että vain poistumislupaa koskevasta päätöksestä mutta ei itse rajamenettelyyn ottamisesta voi valittaa ja että luvattomaan liikkumiseen voidaan tarvittaessa puuttua muilla keinoin, kuten ulkomaalaislain 7 luvun mukaisin turvaamistoimin. Näistä toimista päätettäessä on huomioitava muun muassa välttämättömyys, viimesijaisuus ja pakenemisen vaara.

Punkt i protokollet PR 67/2024 rd

Esitys mahdollistaa turvapaikcapuhuttelun järjestämisen videoyhteyksin. On tärkeää, että hakijan suostumus videopuhutteluun perustuu hänen ymmärrykseensä tilanteesta ja vaihtoehtoista sekä omaan vapaaehtoiseen suostumukseen. Puhuttelu ei voi olla pelkästään viranomaisen päätöksestä riippuvainen asia. Puhuttelussa tulisi kiinnittää huomiota hakijan haavoittuvaan asemaan, yksilöllisiin tarpeisiin ja oikeusavustajan läsnäoloon.

Rajamenettely on sellainen menettely, että se sitoo viranomaisresursseja ja saattaa nostaa tosiasiallisia kustannuksia merkittävästi. Rajamenettelyn ja rajan läheisyydessä olevien leirien ylläpitämiseen sidotut resurssit ovat pois esimerkiksi Maahanmuuttoviraston työstä, jolla hakemuksia voitaisiin käsitellä nopeammin ja perustavanlaatuisemmin. Tässä kysymys, jonka jo lähetekeskustelussa esitin, on se, onko hallituksella ajatus, että tähän lisätään käsittelykapasiteettia, jolloin ne odotusajat siellä rajamenettelyssä eivät tule venymään mahdottoman pitkiksi ja ihmisoikeuksia vielä enemmän polkevan pitkiksi.

Olen pahoillani, että näitä muutosesityksiä, joita esitimme, ei eduskunta hyväksynyt, ja sen vuoksi kannatan edustaja Meriluodon tekemää hylkäsesitystä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Vigelius.

19.04 Joakim Vigelius ps: Arvoisa puhemies! Hyväksikäyttö. Pyydän, että kukin kuulija pysähtyy hetkeksi miettimään, mitä tällä sanalla tarkoitetaan.

Hyväksikäyttö on turvapaikkajärjestelmämme keskeisin heikkous. Entistä korostuneemmin se on myös kansalliseen turvallisuuteen liittyvä haavoittuvuutemme. Hyväksikäytöllä tarkoitetaan sitä, miten hädänalaisten suojeluun rakennettua turvapaikkajärjestelmää käytetään väärin niin perusteettomilla turvapaikkahakemuksilla kuin Venäjän kaltaisten maiden masinoimilla tulijavirroilla. Yksi saapuu Välimeren yli turvapaikanhakijana Eurooppaan tullakseen paremman elintason piiriin töihin, toinen samalla pyrkimyksellä mutta Venäjän kyydittämänä Suomen itärajan yli. Kumpaankaan mainituista tätä meidän turvapaikkajärjestelmäämme ei ole luotu. Sitä ei ole siihen tarkoitettu, mutta kumpaankin sitä todennetusti ajassamme käytetään — hyväksikäytetään. Vuodesta toiseen vain alle puolet EU-maihin jätetyistä turvapaikkahakemuksista johtaa myönteiseen päätökseen, ja sille on syynsä.

Tällä esityksellä, rajamenettelyn käyttöönotolla, Suomi tehostaa ilmeisen perusteettomien turvapaikkahakemusten käsittelyä. Menettely vauhdittaa perusteettomien hakemusten tutkintaa ja kielteisen päätöksen saaneiden hakijoiden palauttamista. Samalla lakimuutos tehostaa EU:n ulkorajalla liikkumisen valvontaa ja ehkäisee yhteen jäsenmaahan saapuneiden turvapaikanhakijoiden liikkumista jäsenvaltiosta toiseen.

Epäily perusteettomasta hakemuksesta tulee kyseeseen esimerkiksi silloin, kun hakija saapuu turvallisesta alkuperämaasta, uusii hakemustaan, pyrkii harhauttamaan viranomaisia väärennetyillä asiakirjoilla tai jos on epäily siitä, että hakija aiheuttaa uhan kansalliselle turvallisuudelle. Lisäksi rajamenettely on uuden asetuksen mukaan pakollista, kun hakija tulee alkuperämaasta, jonka kansalaisista keskimäärin alle 20 prosenttia saa myönteisen turvapaikkapäätöksen. Eli toisin sanoen vähemmän turhia hakemuksia, vähemmän turhia käsittelyjä, vähemmän turhia riskejä ja vähemmän syitä turhaan kokeilla onneaan.

Järjestelmän hyväksikäytön torjumisen lisäksi tällä esityksellä puretaan juuri niitä haitallisia kannustimia, joilla alun alkaenkin houkutellaan Suomeen hakemaan ”turvapaikkaa” ilman tosiasiallista hätää. Juhlapuheissa toistuvia ja himoittuja osajia, olivat he sitten niitä intialaisia koodareita, saksalaisia insinöörejä tai muita Suomelle aidosti hyödylli-

Punkt i protokollet PR 67/2024 rd

siä maahanmuuttajia, nämä muutokset eivät millään tapaa haittaa. He lähtökohtaisestikin saapuvat Suomeen aivan muita väyliä pitkin kuin turvapaikkaprosessin läpi — asianmukaisia maahanmuutolle tarkoitettuja väyliä pitkin. Sen sijaan järjestelmän hyväksi- ja väärinkäyttäjien aikeet kyllä vaikeutuvat, ja se on tämän lakimuutoksen tarkoituskin myös Euroopan tasolla.

Samalla kun nämä kielteiset houkuttimet poistetaan, viedään myös pohjaa Venäjän mahdollisuuksilta hybridivaikuttaa Suomea vastaan. Lainmuutos ei siis vaikeuta aidosti hädänalaisten asemaa eikä talouden näkökulmasta toivottujen osajien asemaa. Sen sijaan kannustimet turvapaikkajärjestelmän hyväksikäytölle saavat tämän lain myötä kyytiä. Enää ei Suomen sisäministeriötä johdeta vihreiden puolueitoimistolta, ja se myös näkyy tämän lain säätämisessä. Rajamenettelyn hyväksyminen on yksi esimerkki siitä, että Suomen maahanmuuttopolitiikan hullut päivät ovat ohi ja olemme siirtyneet jälleen pienen mutta tarpeellisen askeleen eteenpäin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen.

19.08 Juha Hänninen kok: Arvoisa rouva puhemies! Suojelua hakevan vastaanottorajamenettely on saatava mahdollisimman nopeasti käyttöön. Näitä ihmisiä Venäjä käyttää hybridisodankäynnin välineenä, kuten me kaikki tiedämme. Joukossa on henkilöitä, joilla on sotilaskoulutus, ja he ovat selkeästi riski ja uhka maamme turvallisuudelle. Suomen tärkein asia on tällä hetkellä varmistaa maamme kansallinen turvallisuus. Se on asia numero yksi. Meidän poliitikkojen tärkein tehtävä on varmistaa suomalaisten turvallinen arki, sen takia olemme täällä.

Hallituksen esitys on huolellisesti valmisteltu ja erityisen kannatettava. — Kiitos.

Riksdagen avslutade debatten och avbröt behandlingen av ärendet.